

2023 Ar-Ge Hedefleri Yolunda Yeni Ar-Ge Kanunu

Ülkemizde Ar-Ge ve inovasyona verilen önem son yıllarda çok ciddi şekilde artmıştır. Rekabetçilik, markalaşma, sanayi 4.0 gibi alanlar Türkiye için kalkınmanın vazgeçilmez yapıtaşları olmaktadır. Çağımız bilgi çağı olup, rekabet gücünü artırabilmenin ve ilerlemenin yolu bilgiye hükmedebilmekten geçmektedir. Bu farkındalık çerçevesinde araştırma ve geliştirme konusunda ülkemizde vergisel ve diğer teşvik mekanizmaları geliştirilmektedir. Türkiye Ar-Ge, tasarım ve inovasyon konusunda fiskal teşvik unsurlarının bol ve geniş olduğu bir ülkedir.

Mevcut Ar-Ge kanunu ve İnovasyon ekosistemi ile ilgili diğer yasalarda önemli değişiklikler öngören 6676 sayılı Kanun 1 Mart 2016 tarihinde yürürlüğe girdi. Yeni düzenlemeler ile siparişe dayalı ar-ge, tasarım merkezleri, üniversite-sanayi işbirlikleri önemli hale geliyor. Sipariş yöntemiyle Ar-Ge yapılmasına destek sağlanması, tasarımın da desteklenmesi, tasarım merkezlerine Ar-Ge merkezlerinden daha az asgari çalışan sayısı getirilmesi, stratejik sektörlerde Ar-Ge personel sayısının 15'e düşürülmesi, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen kriterlere uyan Ar-Ge merkezlerinde bir önceki yıla göre artan Ar-Ge harcamasının ilave %50 olarak desteklenmesi, gümrük vergisi kolaylığı, temel bilim mezunlarına verilen maaş desteği ve gelir vergisi istisna oranının yükseltilmesi, Ar-Ge personeli için farklı uygulama ve yorum ve eleştirilere neden olan hafta tatili, yıllık ücretli izin süreleri ve dini ve milli bayramların destek süresine dâhil olmasının yasal olarak netleştirilmesi önemli konular olarak karşımıza çıkıyor.

Tasarım Merkezleri de Vergi İndirimi Kapsamına Alındı

Yeni Kanun Tasarım Merkezi kavramını ön plana çıkarmıştır. Tasarımcı, tasarım personeli, tasarım projesi, tasarım merkezi, tasarım faaliyeti yeni Kanun ile tanımlanmıştır. 2010 yılında çalışmalarına başlayan Türk Tasarım Danışma Konseyi ve Tasarım Strateji Belgesi ile öngörülen öncelikli alanlardan bir tanesi olan ve ülkemizin görece olarak üstünlük sağlaması kolay alanlardan birisi olan tasarım alanının da Ar-Ge gibi desteklenmesi mümkün olmuştur.

Buna göre sanayi alanında ve Bakanlar Kurulu'nun uygun göreceği diğer alanlarda katma değer ve rekabet avantajı yaratma potansiyelini haiz, ürün veya ürünlerin işlevselliğini artırma, geliştirme, iyileştirme ve farklılaştırmaya yönelik faaliyetlerin tümü tasarım faaliyeti olarak destek kapsamına alınmıştır.

Temel Bilim Mezunlarına Müjde:

Yasada temel bilim alanlarına yönelik özel bir pozitif ayrımcı teşvik yok iken yeni Kanun ile 5746 Sayılı Kanun kapsamındaki temel bilim alanlarının birinde en az yüksek lisans derecesine sahip olan için %95 Gelir Vergisi stopajı getirilmiştir. Ayrıca istihdam edilecek temel bilim mezunlarına (matematik, fizik, kimya, biyoloji) asgari ücreti geçmemek üzere 2 yıl boyunca maaşları devlet tarafından verilecek.

Doktoralı olanlar için de bu oran %95'e çıkmış, yüksek lisanslı olanlar ile temel bilim alanlarından birinde lisans derecesine sahip olanlar için yüzde 90, diğer çalışanlar için de %80 olmuştur. Ayrıca Ar-Ge ve destek personeline sağlanan gelir vergisi stopaj teşviki tasarım personeli için de geçerli hale getirilmiştir.

Ar-Ge ve İnovasyon Duvarların Arkasına Hapsedilmiyor

Ülkemizde ar-ge ve inovasyon ekosisteminde paydaşların en çok muzdarip olduğu konulardan biri projeye ilgili olup ar-ge merkezi dışında yürütülmesi gereken çalışmalardır. Bu konuda teşviklerin uygulanabilirliği sorun yaratıyor, mali inceleme ve teftişlerde eleştiriler gündeme geliyordu.

Yeni düzenleme ile bu konuda önemli bir adım atıldı: Proje kapsamında gerçekleştirilen Ar-Ge ve tasarım faaliyetlerinin TGB, Ar-Ge veya tasarım merkezi dışında yürütülmesinin zorunlu olduğu durumlarda Bölge Yönetimi, Ar-Ge veya Tasarım Merkezi yönetiminin onayının alınması ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın bilgilendirilmesi şartıyla, merkez dışındaki bu ücretlerin %100'ünü aşmamak şartıyla Bakanlar Kurulunca ayrı ayrı veya birlikte belirlenecek kısmı teşvik kapsamına alınmıştır.

Yüksek Lisans ve Doktora da Gelir Vergisi Stopajı Kapsamına Girdi

Yeni Kanun Kanun ile gelen bir diğer yenilik ise Yüksek Lisans ve Doktora eğitimleri alanında yapıldı. TGB, Ar-Ge veya tasarım merkezi dışında bu eğitimler amacıyla zaman geçiren çalışanın ücretleri teşvik kapsamına alınmış ve ücretlerin %100'ünü aşmamak şartıyla Bakanlar Kurulunca ayrı ayrı veya birlikte belirlenecek kısmı Gelir Vergisi Stopaj Teşviki kapsamında olacak şekilde düzenlenmiştir.

Siparişe Dayalı Ar-Ge ve Tasarım

Yeni Kanun'un bir başka yeniliği ise Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin dışarıda da yaptırılabilmesi. Ar-Ge merkezlerinin sözleşme çerçevesinde siparişe dayalı olarak yürüttükleri Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile tasarım merkezlerinin sözleşme çerçevesinde siparişe dayalı olarak yürüttükleri tasarım faaliyetleri de indirim, istisna, destek ve teşvik unsurlarından yararlanabilecek.

Ar-Ge veya tasarım merkezleri tarafından siparişe dayalı olarak yürütülen Ar-Ge veya tasarım faaliyetlerine ilişkin olarak yapılan harcamaların sadece yüzde ellisi bu merkezler tarafından, bu harcamaların kalan yüzde ellisi ise siparişi veren gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından indirim olarak dikkate alınabilir. Bu oranları ayrı ayrı veya birlikte iki katına kadar artırmaya veya kanuni oranlarına kadar indirmeye Bakanlar Kurulu yetkili. Bakanlar Kurulu bu konuda çalışmalarını sürdürüyor. Sipariş verenin gelir ve kurumlar vergisi mükellefiyetinin olmaması halinde Ar-Ge veya tasarım harcamasının tamamı Ar-Ge veya tasarım merkezi tarafından indirilebilir.

Üniversite Hocaları Sanayiye

Öğretim elemanlarından Ar-Ge veya tasarım merkezlerinde gerçekleştirilen faaliyetlerde araştırmacı, tasarımcı ya da idari personel olarak hizmetine ihtiyaç duyulanlar, üniversite yönetim kurullarının izniyle tam zamanlı veya yarı zamanlı olarak görevlendirilebilirler. Tam zamanlı görevlendirme için herhangi bir üniversitede altı yıllık tam zamanlı olarak çalışmak gerekmekte olup, görevlendirme süresi her altı yıl sonrasında bir yıldır. Ar-Ge veya tasarım merkezlerinde tam zamanlı görevlendirilenlerin geçirdikleri süreler, tam zaman eşdeğer Ar-Ge veya tasarım personeli hesaplamasında dikkate alınır.

Ar-Ge Merkezleri İyi Uygulamalarını Paylaşıyor

Ülkemizde Haziran 2014'te asgari araştırmacı sayısının 30'a düşürülmesi ile faal Ar-Ge merkezi sayısı 248 olmuştur. Özellikle otomotiv, yazılım, savunma sanayi, kimya, makine teçhizat, dayanıklı tüketim, ilaç, elektrik-elektronik, tekstil, bilgi işlem ve iletişim ön plana çıkan sektörlerdir.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı düzenlediği çalıştaylar, ar-ge merkezleri iyi uygulama örnekleri paylaşım toplantıları ve paydaşları bir araya getirdiği nitelikli çalışmalarla ar-ge ve inovasyon ekosisteminin gelişmesinde önemli bir rol oynuyor. Referans aldığımız OECD'de 1995 yılında 12 ülkede Ar-Ge'ye yönelik vergisel teşvikler varken, bugün bu sayı 27 ülkeye kadar yükselmiş durumda. Almanya, Finlandiya, İsveç gibi gelişmiş ülkelerde doğrudan vergisel Ar-Ge teşviki söz konusu değil. Bu ülkeler vergisel teşvik önermezken toplam Ar-Ge teşvik rakamları açısından bakınca ABD, Fransa, Kanada, Japonya ve Kore en yüksek hacme sahip ülkeler.

Ar-Ge ve İnovasyon'da Yapılacak İlave İşler Var:

OECD ülkelerinde uygulanan destek türlerinin çoğu ülkemizde de bulunuyor. Bu konuda iyileştirme alanları mutlaka mevcut ve paydaşların ortak akıl yoluyla karar vermesi ve yapılabilecek düzenlemelere katkı sunulması gerekir. Örnek olarak;

- 1- Vergi indirimi OECD ülkelerinin bazılarında uygulandığı gibi son üç yılda yapılan Ar-Ge harcaması ortalamasına göre artan oranda verilebilir.
- 2- Ar-Ge indirimi matrah yerine vergiden indirim olarak düzenlenebilir, bazı ülkelerde olduğu gibi zarar ve benzeri sebeplerle vergi çıkmaması durumunda nakten iade öngörülebilir.
- 3- Kamu bütçesi ar-ge ve inovasyona duyarlı hale gelebilir. Böylece, kamu alımları, yatırımlar ve harcamalar daha verimli, rekabetçi ve inovasyon yoğunluğu yüksek alanlara kaydırılabilir.
- 4- Fayda maliyet analizi açısından başarıya ulaşan buluş, model ve patente bağlanan Ar-Ge harcamalarının destek oranları farklılaştırılabilir.
- 5- Ülke sınırları dışında yapılan Ar-Ge harcamaları da destek kapsamına alınabilir ve belli sayıdan fazla araştırmacı çalıştıran Ar-Ge merkezlerine verilen süper indirimin kapsamı genişletilebilir.
- 6- Ar-Ge merkezlerini Türkiye'ye taşıyan doğrudan yabancı yatırımcılar için çok cazip teşvik mekanizmaları tasarlanabilir.

Saygılarımızla,

Şaban Küçük